

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Komparativni pregled:
**Kriminalizacija nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera u
pojednim evropskim zemljama**

Podgorica, april 2016. godine

Broj: 03/2016

Klas. br: 00-52-4/16-

Datum: april 2016. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

*Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore.

** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

SADRŽAJ

UVOD.....	4
1. GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA.....	6
2. RELEVANTNI MEĐUNARODNI OKVIR.....	8
3. NACIONALNI ZAKONODAVNI OKVIR	10
3.1 Odredbe Krivičnog zakonika koje definišu nezakonito bogaćenje u Makedoniji i Litvaniji	10
3.2 Odredbe drugih pravnih akata koje definišu nezakonito bogaćenje u Mađarskoj i Rumuniji.....	11
3.3 Predlozi i razmatranja u ovoj oblasti u Hrvatskoj, Portugalu, Srbiji i Švedskoj	12
4. DRUGA KRIVIČNA DJELA U OBLASTI KORUPCIJE.....	16
4.1 Albanija.....	16
4.2 Belgija.....	16
4.3 Danska.....	16
4.4 Estonija	16
4.5 Francuska	17
4.6 Grčka.....	17
4.7 Njemačka	17
4.8 Poljska	17
4.9 Slovačka.....	18
4.10 Slovenija	18
4.11 Španija	18
IZVORI INFORMACIJA	19

UVOD

*Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije*¹, članom 20, definiše nezakonito bogaćenje i predviđa da „u zavisnosti od svog ustava i osnovnih načela svog pravnog sistema, svaka država ugovornica razmotri mogućnost da u svoj pravni sistem uvede krivično djelo, kada se počini namjerno, nezakonito bogaćenje, odnosno znatno uvećanje imovine javnog funkcionera koje se ne može razumno objasniti s obzirom na njegova zakonita primanja“. *Interamerička konvencija protiv korupcije* i *Konvencija Afričke unije o sprečavanju i borbi protiv korupcije*, takođe, obuhvataju nezakonito bogaćenje, pa su, shodno tome, u cilju jačanja kapaciteta u oblasti borbe protiv korupcije, određene države uvele krivično djelo nezakonito bogaćenje. No, bez obzira na to, kriminalizacija nezakonitog bogaćenja nije univerzalno prihvaćena kao mjera u oblasti borbe protiv korupcije, već je i dalje predmet brojnih rasprava i kontroverzi.²

Kriminalizacija nezakonitog bogaćenja, koja se često odnosi na „nesrazmjerno bogatstvo“ ili „bogatstvo koje se ne može objasniti“, omogućava državama da, između ostalog, krivično gone javne funkcionere i konfiskuju dobit od korupcije. U takvim okolnostima, potrebno je dokazati da funkcioner posjeduje nesrazmjerna sredstva u odnosu na legitimne prihode, ali ne postoji potreba za dokazivanjem izvora nelegalno stečenog bogatstva identifikovanjem i dokazivanjem krivičnih djela koja su u osnovi takvog djelovanja, kao što su podmićivanje, pronevjera, trgovina uticajem i zloupotreba funkcije. Drugim riječima, tužilaštvo treba da dokaže da je bogatstvo funkcionera nesrazmjerno u odnosu na legitimne izvore prihoda, pretpostavljajući da je rezultat korupcije. Javni funkcioner može pobiti pretpostavku pružanjem dokaza o legitimnom porijeklu bogatstva. U suprotnom, ovakvo djelo ima za posljedicu donošenje osuđujuće presude i izricanje kazne.³ Prema nekim gledištima, to je suprotno standardima ljudskih prava u vezi sa pravednim suđenjem i pretpostavkom nevinosti⁴, dok drugi smatraju da je u skladu sa principima ljudskih prava, ukazujući na postojanje sličnih pretpostavki u krivičnom zakonodavstvu.⁵

Pored toga, postoje gledišta da je u javnom interesu da se od javnog funkcionera zahtijeva da objasni kako je stekao bogatstvo, gdje bi kriminalizacija nezakonitog bogaćenja proizlazila iz odgovornosti javnog funkcionera koju preuzima stupanjem na funkciju. Iz tog razloga, javni funkcioneri predstavljaju primarni subjekat ovog krivičnog djela.⁶ U publikaciji Svjetske banke iz 2012. godine obrađeno je pitanje kriminalizacije nezakonitog bogaćenja i utvrđeno da su 44 zemlje⁷ uvele ovo krivično djelo, od čega je većina zemalja u razvoju.

Skupština Srbije i Crne Gore je, na sjednici održanoj 22. oktobra 2005. godine, usvojila Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije.⁸ U skladu sa preporukama Konvencije, Planom rada Odbora za antikorupciju Skupštine Crne Gore za 2015. godinu bilo je predviđeno razmatranje potrebe normiranja „nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera“ kao krivičnog djela

---

¹ *United Nations Convention Against Corruption*, https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf (29.3.2016)

² Lindy Muzila, Michelle Morales, Marianne Mathias, Tammar Berger. *On the Take Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption*, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2012, str. xiii, http://www.unodc.org/documents/lpo-brazil/Topics_corruption/Publicacoes/2012_on_the_take_criminalizing_illicit_enrichment_to_fight_corruption.pdf (15.3.2016)

³ Ibid, str. 6-7.

⁴ *Illicit Enrichment Regulations*, Transparency International, 2013, str. 2.

⁵ Lindy Muzila, Michelle Morales, Marianne Mathias, Tammar Berger. *On the Take Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption*, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2012, str. 6, http://www.unodc.org/documents/lpo-brazil/Topics_corruption/Publicacoes/2012_on_the_take_criminalizing_illicit_enrichment_to_fight_corruption.pdf

⁶ Ibid, str. 7.

⁷ Alžir, Angola, Antigva i Barbuda, Argentina, Bangladeš, Butan, Bolivija, Bocvana, Brunej, Čile, Ekvador, Egipat, El Salvador, Etiopija, Filipini, Gabon, Gvajana, Honduras, Indija, Jamajka, Kina, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Liban, Lesoto, Makedonija, Madagaskar, Malavi, Malezija, Meksiko, Nepal, Nikaragva, Niger, Pakistan, Panama, Paragvaj, Palestinska teritorija (Zapadna obala i Pojas Gaze), Peru, Ruanda, Senegal, Sijera Leone, Uganda i Venecuela. Ibid.

⁸ Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije („*Službeni list Srbije i Crne Gore - Međunarodni ugovori*“, br. 12/2005 http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_ujedinjenih_nacija_protiv_korupcije.html) (15.3.2016)

u zakonodavstvu Crne Gore.⁹ Na drugoj zajedničkoj sjednici Odbora za antikorupciju i Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu održano je konsultativno saslušanje povodom inicijative za uvođenjem novog krivičnog djela „nezakonito bogaćenje javnih funkcionera“ u skladu sa članom 20 Konvencije UN protiv korupcije, 15. maja 2015. godine, na kojem se postavilo pitanje potrebe uvođenja navedenog krivičnog djela, pri čemu su navedeni razlozi i za i protiv.¹⁰

U cilju prikupljanja podataka o kriminalizaciji nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera u zemljama regiona i EU, na zahtjev poslanika, Istraživački centar je formulisao i uputio upitnik evropskim nacionalnim parlamentima pod nazivom „Nezakonito bogaćenje javnih funkcionera“, putem mreže Evropskog centra za parlamentarna istraživanja i dokumentaciju (ECPRD).¹¹ Upitnik je sadržao pitanja u vezi sa tim da li je nezakonito bogaćenje javnih funkcionera definisano kao krivično djelo i, ukoliko jeste, koji je sadržaj odredaba koje se odnose na nezakonito bogaćenje u krivičnom zakoniku. Osim toga, postavljeno je pitanje da li, ukoliko nezakonito bogaćenje javnih funkcionera nije kriminalizovano, postoje predlozi u vezi sa njegovom kriminalizacijom.

Na upitnik su odgovorili parlamenti sljedećih zemalja: Albanija, Austrija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Danska, Hrvatska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Makedonija, Letonija, Litvanija, Poljska, Portugal, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španija i Švedska, čiji odgovori su obrađeni i predstavljeni u nastavku rada.

U poglavlju pod nazivom *Nacionalni zakonodavni okvir* predstavljeni su i obrađeni odgovori parlamenata Makedonije i Litvanije čiji krivični zakони prepoznaju krivično djelo nezakonito sticanje i prikrivanje imovine (Makedonija), odnosno nezakonito bogaćenje (Litvanija), zatim odgovori Mađarske i Rumunije gdje je nezakonito bogaćenje definisano drugim pravnim aktima, i na kraju, odgovori Hrvatske, Portugala, Srbije i Švedske koje su navele određene predloge u ovoj oblasti ili razmatranja povodom eventualnog uvođenja ovog krivičnog djela.

U cilju postizanja uporedne validnosti sa drugim evropskim zemljama obrađeni su i predstavljeni odgovori koje su pružili parlamenti zemalja čiji krivični zakони ne sadrže odredbe koje definišu nezakonito bogaćenje, ali obuhvataju druga krivična djela u oblasti korupcije: Albanija, Belgija, Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Njemačka, Poljska, Slovačka, Slovenija i Španija.

Parlamenti Austrije, Bosne i Hercegovine, Finske i Letonije su naveli da nezakonito bogaćenje javnih funkcionera nije definisano kao krivično djelo u njihovom pravnom sistemu, niti da postoje predlozi u pravcu njegove kriminalizacije.

Pored navedenih poglavlja, struktura rada obuhvata dio posvećen relevantnom međunarodnom okviru, odnosno definisanju nezakonitog bogaćenja u okviru *Konvencije Ujedinjenih nacija protiv nezakonite trgovine opojnim drogama i psihotropnim substancama iz 1988. godine, Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2003. godine, Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije iz 2005. godine, Interameričke konvencije protiv korupcije, Konvencije Afričke unije o sprečavanju i borbi protiv korupcije i Okvirne odluke Savjeta Evrope iz 2005. godine.*

Predstavljeni su i glavni nalazi rada, odnosno rezime pitanja definisanja nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera u krivičnim zakonima i drugim pravnim aktima i pitanja postojanja predloga u pravcu njegove kriminalizacije u zemljama obuhvaćenim istraživanjem.

---

⁹ Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu na 18. sjednici, održanoj 14. juna 2013. godine, u okviru rasprave o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, održao je Konsultativnu raspravu na temu potrebe inkriminacije djela nezakonitog bogaćenje javnih funkcionera. *Zapisnik sa druge zajedničke sjednice Odbora za antikorupciju i Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, održane 15. maja 2015. godine*

¹⁰ Za više informacija u vezi sa konsultativnim saslušanjem vidjeti: *Zapisnik sa druge zajedničke sjednice Odbora za antikorupciju i Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, održane 15. maja 2015. godine.*

¹¹ ECPRD Request 3094, *Illicit Enrichment of Public Officials*, 24 March 2016

1. GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Od 23 evropske zemlje koje su pružile odgovore na upitnik upućen od strane Istraživačkog centra Skupštine Crne Gore, nezakonito bogaćenje, odnosno nezakonito sticanje i prikrivanje imovine Krivičnim zakonikom definisano je kao posebno krivično djelo u Litvaniji, odnosno u Makedoniji. Preostala 21 zemlja (Albanija, Austrija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Danska, Estonija, Italija, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Letonija, Mađarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Srbija, Španija i Švedska) trenutno ne sadrži ovako specifično definisano krivično djelo u svojim relevantnim pravnim aktima.

U Litvaniji je ovo krivično djelo uvedeno 2010. godine članom 189 Krivičnog zakonika koji predviđa kaznu za javne funkcionere i sva druga fizička lica koja zakonskim putem ne mogu opravdati imovinu koja prelazi određenu granicu. Ta granica se računa na osnovu socijalnog indikatora minimalnog životnog standarda (MSL), i iznosi 500MSL, odnosno 60.000€. Za ovo krivično djelo predviđena je novčana kazna, kao i zatvorska kazna u trajanju do četiri godine.

Krivični zakonik Makedonije sadrži krivično djelo nezakonitog sticanja i prikrivanja imovine. Za razliku od Litvanije, u slučaju Makedonije ne postoji jasno definisana granica, već se radi o prihodima koji značajno ili u velikoj mjeri prevazilaze zakonske prihode javnih funkcionera. Tako je u Makedoniji kažnjivo neprijavlivanje imovinskog stanja, pružanje lažnih podataka o imovini javnog funkcionera ili članova njegove porodice, te sticanje takve imovine tokom obavljanja javne funkcije. Za ovo krivično djelo predviđena je novčana kazna, kao i kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina u slučajevima kada prihodi značajno prevazilaze zakonske prihode, te kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina ukoliko tako stečena imovina u velikoj mjeri prevazilazi zakonske prihode.

Specifičan slučaj predstavlja Rumunija, u čijem Krivičnom zakoniku ne postoji krivično djelo nezakonito bogaćenje. Ipak, u ovoj zemlji posebnim zakonom osnovani su Nacionalni savjet za integritet i Nacionalna agencija za integritet, upravni organi koji za zadatak imaju nadzor nad imovinskim stanjem javnih funkcionera i njihovih porodica, kako bi se spriječilo njihovo nezakonito bogaćenje. Iako ne podrazumijeva krivičnu odgovornost, nezakonito bogaćenje u Rumuniji povlači sljedeće pravne posljedice: oduzimanje imovine, disciplinske sankcije, te obavještanje nadležnih poreskih organa. Do 2010. pitanje nezakonitog bogaćenja bilo je posebnim zakonom tretirano kao krivično djelo, što je izmijenjeno odlukom Ustavnog suda Rumunije koji je odredbe tog zakona proglasio neustavnim, time ukidajući krivičnu odgovornost za nezakonito bogaćenje.

Mađarski Građanski zakonik tretira nezakonito bogaćenje u znatno šire definisanom smislu, gdje se pod nezakonitim bogaćenjem smatra sticanje koristi na nezakonit način na štetu drugog lica, i kao sankciju za takvo djelo predviđa povraćaj tako stečene imovine oštećenom licu, ne definišući bliže samo djelo.

U jednom broju analiziranih država nezakonito bogaćenje nedavno je razmatrano u okviru zakonodavne i/ili izvršne vlasti, ali ipak nije uvedeno kao krivično djelo. Takav je slučaj u Hrvatskoj, Portugalu, Srbiji i Švedskoj.

U Srbiji, nezakonito bogaćenje javnih funkcionera nije kriminalizovano, ali je Akcionim planom za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine predviđena izmjena Krivičnog zakonika upravo uvođenjem ovog krivičnog djela. Takođe, u srpskom Parlamentu je u decembru prošle godine podnesen predlog Zakona o porijeklu imovine, kojim bi se uvela provjera imovinskog stanja javnih funkcionera čija imovina prelazi 100.000€.

U Parlamentu Hrvatske, u martu 2015. godine, predložen je Zakon o ispitivanju porijekla imovine i posebnom oporezivanju nezakonito stečene imovine. Ipak, Vlada je u svom mišljenju uskratila podršku ovom predlogu, navodeći kao razlog činjenicu da su predmetna pitanja već uređena

drugim pravnim aktima iz oblasti oporezivanja. Nakon negativnog mišljenja Vlade predlog nije dobio potrebnu većinu na glasanju u Odboru za zakonodavstvo, kao ni u Odboru za finansije i državni budžet.

Slična je situacija i u Portugalu, gdje je tokom prethodnog mandata Parlamenta zabilježeno nekoliko zakonodavnih inicijativa od strane različitih parlamentarnih grupa sa ciljem uvođenja nezakonitog bogaćenja kao krivičnog djela. U jednom slučaju predlog nije prošao glasanje u nadležnom odboru, dok je u dva navrata predsjednik predloge zakona proslijedio Ustavnom sudu, koji je predložena rješenja proglasio neustavnim.

Vlada Švedske je, imajući u vidu relevantne odredbe Konvencije UN protiv korupcije, razmatrala uvođenje krivičnog djela nezakonitog bogaćenja, ali se nije odlučila za takav korak, zaključujući kako bi takva odredba teret dokazivanja nevinosti stavila na osumnjičeno lice, čime bi bila prekršena pretpostavka nevinosti kao opšteprihvaćeni pravni princip.

Kada su u pitanju preostale zemlje obuhvaćene istraživanjem, iako svaka pojedinačno poznaje određeni broj srodnih krivičnih djela u vezi sa sprečavanjem korupcije i zloupotrebe službenog položaja, njihovi pravni sistemi ne prepoznaju krivično djelo nezakonitog bogaćenja, niti je uvođenje takvog djela nedavno razmatrano.

2. RELEVANTNI MEĐUNARODNI OKVIR

Pitanje nezakonitog bogaćenja definisano je u okviru tri globalne konvencije: *Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv nezakonite trgovine opojnim drogama i psihotropnim substancama iz 1988. godine*, *Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2003. godine* i *Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv korupcije iz 2005. godine*.

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonite trgovine opojnim drogama i psihotropnim substancama iz 1988. godine¹² predviđa da svaka strana potpisnica može razmotriti ukidanje tereta dokazivanja u vezi sa legitimnošću dobiti ili druge svojine koja podliježe konfiskaciji, u mjeri u kojoj je takva radnja u skladu sa principima njenog zakonodavstva i prirodom sudskog i drugih postupaka (član 5).

*Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala*¹³ propisuje da države potpisnice mogu razmotriti mogućnost da od prekršioca zatraže da dokaže zakonitost porijekla navodne dobiti od kriminala ili druge imovine koja podliježe konfiskaciji u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu sa načelima domaćih zakona i prirodom sudskog i drugih postupaka (član 12, stav 7).

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije predviđa da, u zavisnosti od svog ustava i osnovnih načela svog pravnog sistema, svaka država ugovornica razmotri mogućnost usvajanja zakonskih i drugih mjera koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično djelo, kada se počini namjerno, nezakonito bogaćenje, odnosno znatno uvećanje imovine javnog funkcionera koje on ne može razumno objasniti s obzirom na svoja zakonita primanja (član 20). Osim toga, države ugovornice mogu razmotriti mogućnost da zahtijevaju da počinitelj krivičnog djela pokaže zakonito porijeklo sredstava navodno stečenih vršenjem krivičnog djela ili druge imovine koja podliježe konfiskaciji u mjeri u kojoj je takav zahtjev u skladu sa osnovnim načelima njihovog domaćeg zakonodavstva i sa prirodom sudskih i drugih postupaka (član 31, stav 8).¹⁴ U skladu sa Konvencijom, javnim funkcionerom se smatra: (i) svako lice koje vrši zakonodavnu, izvršnu, upravnu ili sudsku funkciju države ugovornice, bilo da je imenovano ili izabrano, bilo da je ona stalna ili privremena, plaćena ili neplaćena, bez obzira na rang tog lica; (ii) svako lice koje obavlja javnu funkciju, uključujući u javnom organu ili javnom preduzeću ili vrši javnu službu prema definiciji domaćeg zakonodavstva države ugovornice i na način kako se primenjuje pravo te države ugovornice u odnosnoj oblasti; (iii) svako drugo lice definisano u pravu države ugovornice kao javni funkcioner. Međutim, u smislu nekih posebnih mjera sadržanih u Poglavlju II ove konvencije¹⁵, termin „javni funkcioner“ može označavati svako lice koje obavlja javnu funkciju ili vrši javnu službu prema definiciji zakonodavstva države ugovornice i shodno primjeni u odnosnoj oblasti prava te države ugovornice (član 2).

Na regionalnom nivou, *Interamerička konvencija protiv korupcije iz 1996. godine*¹⁶ bila je među prvim konvencijama koja je uključila posebne odredbe u vezi sa nezakonitim bogaćenjem. U okviru Konvencije strane potpisnice se pozivaju da kao krivično djelo definišu značajno povećanje sredstava javnih funkcionera koje oni ne mogu razumno objasniti. Osim toga, obavezna odredba *Konvencije Afričke unije o sprečavanju i borbi protiv korupcije*¹⁷ predstavlja krivično djelo

---

¹² *United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (29.3.2016)

¹³ *United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organisedcrime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (29.3.2016)

¹⁴ Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije („Službeni list Srbije i Crne Gore - Međunarodni ugovori”, br. 12/2005) http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_ujedinjenih_nacija_protiv_korupcije.html (15.3.2016)

¹⁵ Poglavlje II Konvencije UN protiv korupcije vidjeti u: Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije („Službeni list Srbije i Crne Gore - Međunarodni ugovori”, br. 12/2005) http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_ujedinjenih_nacija_protiv_korupcije.html (15.3.2016)

¹⁶ *Inter-American Convention against Corruption*, <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-58.html> (29.3.2016)

¹⁷ *African Union Convention on Preventing and Combating Corruption*, <file:///C:/Users/jelisaveta.blagojevi/Downloads/Convention%20on%20Combating%20Corruption.pdf> (29.3.2016)

nezakonito bogaćenje definisano kao značajno povećanje sredstava javnog funkcionera koje ne može razumno objasniti u odnosu na svoj prihod.

Savjet Evrope je 2005. godine usvojio Okvirnu odluku¹⁸ koja definiše odgovornost pojedinaca osuđenih za krivično djelo koje se odnosi na organizovani kriminal da utvrde da njihova sredstva nijesu stečena legalnim putem. Ova Odluka preporučuje konfiskaciju u slučaju da je ustanovljeno da je vrijednost imovine disproporcionalna legalnim prihodima osuđenog i da je nacionalni sud na osnovu posebnih činjenica u potpunosti uvjeren da je data imovina stečena kriminalnim djelovanjem osuđenog.¹⁹

---

¹⁸ Council of Europe, Council Framework Decision 2005/212/HA, 24 February 2005, paragraph 10. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:068:0049:0051:en:PDF>

¹⁹ *Illicit Enrichment Regulations*, Transparency International, 2013, str. 5-6.

3. NACIONALNI ZAKONODAVNI OKVIR

U nastavku teksta dat je pregled odredaba Krivičnog zakonika Makedonije i Litvanije koje se odnose na nezakonito bogaćenje, odredaba drugih pravnih akata koje obuhvataju nezakonito bogaćenje, odnosno odredaba Građanskog zakonika Mađarske, te Zakona o osnivanju, organizaciji i funkcionisanju Nacionalne agencije za integritet i Zakona o prijavljivanju i kontroli imovine javnih funkcionera, sudija, državnih službenika i lica na rukovodećim pozicijama Rumunije, kao i predlozi i razmatranja u ovoj oblasti u Hrvatskoj, Portugalu, Srbiji i Švedskoj.

3.1 Odredbe Krivičnog zakonika koje definišu nezakonito bogaćenje u Makedoniji i Litvaniji

Osim krivičnih djela zloupotrebe službenog položaja, pronevjere u službi, prevare u službi, primanja mita, korišćenja državne imovine u privatne svrhe, primanja mita za nezakoniti uticaj i nezakonita naplata i isplata, Krivični zakonik **Makedonije** definiše i krivično djelo nezakonitog sticanja i prikrivanja imovine. Zakonikom je predviđeno da je za službeno lice ili odgovorno lice u javnom preduzeću, javnoj ustanovi ili drugom pravnom licu koje raspolaže državnim kapitalom i, u suprotnosti sa zakonskom obavezom prijavljivanja imovinskog stanja ili njegove promjene pruži nepotpune ili netačne podatke o svom imovinskom stanju ili imovinskom stanju članova svoje porodice, koje značajno prelaze njegove/njene zakonske prihode, predviđena novčana kazna i zatvorska kazna u trajanju između šest mjeseci i pet godina.

Istom kaznom kažnjava se i službeno lice ili odgovorno lice u javnom preduzeću, javnoj ustanovi ili drugom pravnom licu koje raspolaže državnim kapitalom, ukoliko se u zakonom predviđenoj proceduri utvrdi da je to lice (ili članovi njegove porodice) tokom vršenja funkcije, odnosno obavljanja dužnosti, steklo imovinu koja značajno prelazi njegove zakonske prihode.

Ukoliko su prethodno navedena krivična djela prouzrokovala sticanje imovine koja u velikoj mjeri prelazi zakonske prihode počinioca, Krivični zakon predviđa novčanu kaznu i kaznu zatvora u trajanju od jedne do osam godina.

Osim toga, Zakonom je predviđeno da počinilac neće biti kažnjen ukoliko u postupku pred sudom pruži prihvatljivo objašnjenje o porijeklu imovine.

Za imovinu koja prelazi zakonske prihode počinioca krivičnog djela za koju je počinilac pružio netačne ili nepotpune podatke, nije pružio podatke ili je prikrivio njeno stvarno porijeklo, predviđena je konfiskacija. Međutim, ukoliko konfiskacija nije moguća, vrši se konfiskacija druge imovine ekvivalentne vrijednosti.

Konfiskacija je predviđena i za imovinu članova porodice počinioca krivičnog djela na koje je imovina prenesena ukoliko je očigledno da oni nijesu obezbijedili protivvrijednost koja odgovara vrijednosti te imovine, kao i za imovinu trećih lica, osim ukoliko dokažu da su obezbijedili protivvrijednost koja odgovara vrijednosti imovine.

Osim toga, Zakonom o sprečavanju korupcije predviđena je obaveza imenovanog ili izabranog lica, odgovornog lica u javnom preduzeću, javnoj ustanovi ili drugom pravnom licu koje raspolaže državnim kapitalom, prijavljivanja imovine i promjene imovinskog stanja.

U **Litvaniji**, nezakonito bogaćenje javnih funkcionera ili drugih fizičkih lica, predstavlja krivično djelo od 2010. godine. Pravna lica takođe mogu snositi odgovornost za ovo krivično djelo.

Krivični zakonik izmijenjen je i dopunjen usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika 2. decembra 2010. godine, odnosno uključivanjem novog člana 189 pod nazivom „Nezakonito bogać,,enje” (eng. *unjust enrichment*).

U skladu sa ovim članom, lice koje ima vlasništvo nad imovinom čija vrijednost prelazi 500 MSL²⁰, pri čemu je svjesno da takva imovina ne može biti stečena u okviru zakonskih prihoda, treba da bude kažnjeno novčanom kaznom, ili zatvorskom kaznom u trajanju do četiri godine. Lice koje preuzima navedenu imovinu od trećih lica oslobađa se krivične odgovornosti za nezakonito bogaćenje ukoliko o tome obavijesti institucije za sprovođenje zakona prije nego što je

---

²⁰ MSL je socijalni indikator minimalnog životnog standarda, 500MSL iznosi 60.000€.

osumnjičeno, i aktivno surađuje u identifikovanju porijekla imovine. Pravna lica su, takođe, odgovorna za djela utvrđena ovim članom Zakonika.

Odredba o krivičnoj odgovornosti za nezakonito bogaćenje na način definisan navedenim članom Zakonika dovedena je u pitanje u vezi sa njenom saglasnošću sa Ustavom i trenutno je u toku postupak pred Ustavnim sudom koji je pokrenut na zahtjev Vrhovnog suda 2015. godine.

3.2 Odredbe drugih pravnih akata koje definišu nezakonito bogaćenje u Mađarskoj i Rumuniji

Kada je u pitanju nezakonito, odnosno nedozvoljeno bogaćenje (eng. *unjust enrichment*), u **Mađarskoj** je ovo djelo izričito definisano Građanskim zakonikom.

Građanski zakonik sadrži opštu odredbu o ovom pitanju, ne navodeći konkretne okolnosti ili faktore koji bogaćenje čine nedozvoljenim. Naime, u Zakoniku se navodi da je bilo koja osoba koja nezakonito stekne bilo kakvu finansijsku korist na štetu drugog obavezna da tako stečenu dobit vrati. Ipak, ova odredba je široko definisana, i ne tiče se konkretno javnih funkcionera, već je opšteg karaktera i reguliše „nezakonito sticanje bilo kakve finansijske koristi na štetu drugog”.

Krivični zakonik Mađarske ne sadrži odredbe u vezi sa nedozvoljenim bogaćenjem, a kao srodna krivična djela navode se aktivna (član 293) i pasivna korupcija državnih funkcionera (član 294). Ipak, Krivični zakonik pravi razliku između „javnih funkcionera“ i „lica koja obavljaju javne dužnosti“, te iz tog razloga Krivični zakonik ne tretira uvijek lica koja obavljaju javne dužnosti kao javne funkcionere.

Aktivna korupcija, u slučaju Mađarske, predstavlja pokušaj podmićivanja javnog funkcionera davanjem ili obećavanjem nezakonite dobiti toj ili nekoj drugoj osobi koja utiče na djelovanje funkcionera u službenom svojstvu, ili ga natjera da prekrši svoju službenu dužnost, prekorači svoje nadležnosti ili na drugi način zloupotrijebi položaj. Pod pasivnom korupcijom podrazumijeva se zahtijevanje, odnosno primanje takve dobiti od strane javnog funkcionera.

U **Rumuniji**, nezakonito bogaćenje javnih funkcionera nije definisano kao krivično djelo. Kada je riječ o krivičnim djelima javnih funkcionera, Krivični zakonik Rumunije prepoznaje krivična djela: pronevjera, primanje mita, davanje mita, kupovina uticaja i trgovina uticajem.

Zakonom 144/2007 o osnivanju, organizaciji i funkcionisanju Nacionalne agencije za integritet predviđa se uspostavljanje Nacionalne agencije za integritet, kao centralizovanog, upravnog organa, i Nacionalnog savjeta za integritet, kao predstavničkog tijela pod parlamentarnim nadzorom Senata.

Glavni cilj Nacionalne agencije za integritet jeste da organizuje rutinski sistem za analizu izjava o imovinskom stanju, kao početne tačke u postupku provjere nezakonito stečenog bogatstva javnih funkcionera i konflikta interesa.

Ukoliko postupak provjere ukaže na očigledne razlike između prijavljenog ili stečenog imovinskog stanja i zakonskih prihoda, inspektori o tome obavještavaju nadležni sud u cilju utvrđivanja vrijednosti nezakonito stečene imovine i zahtijevaju konfiskaciju.

Nezakonito stečeno bogatstvo sa sobom nosi tri različite pravne posljedice:

- 1) oduzimanje imovine proporcionalno iznosu nezakonito stečenih sredstava, uz koordinaciju nepristrasnih i nezavisnih sudova;
- 2) disciplinske sankcije, pod koordinacijom organa kome je javni funkcioner odgovoran, koje mogu obuhvatiti razrješenje ili smjenu sa funkcije (javni funkcioneri koji su smijenjeni ili razriješeni dužnosti ne mogu obavljati javnu funkciju naredne tri godine);
- 3) dostavljanje obavještenja nadležnim poreskim organima.

Glavni instrumenti koje koristi Nacionalna agencija za integritet su *izjava o imovinskom stanju* i *izjava o interesima*.

Kada je riječ o *izjavi o imovinskom stanju*, Zakon o prijavljivanju i kontroli imovine javnih funkcionera, sudija, državnih službenika i lica na rukovodećim pozicijama (115/1996) iz 1996. godine propisuje obavezu za sve visoke javne funkcionere, državne službenike i sve osobe na

rukovodećim pozicijama u nezavisnim kompanijama, Nacionalnoj banci Rumunije i bankama u potpunom ili većinskom vlasništvu države o dostavljanju izjave o imovinskom stanju, u trenutku stupanja na funkciju i u trenutku njenog napuštanja. U slučaju da je uočena velika razlika u obimu imovine u trenutku stupanja na funkciju i imovine stečene tokom vršenja dužnosti, te da postoje sigurni dokazi o tome da se pojedina dobra i vrijednosti nijesu mogla steći u skladu sa zakonskim prihodima ili putem drugih zakonskih sredstava dotične osobe, stečena imovina postaje predmet provjere. U skladu sa Zakonom, s ciljem sprovođenja provjere neposredno nakon primanja zahtjeva, obrazuje se Anketni odbor.

U okviru Apelacionog suda formira se Odbor koji čine: dvoje sudija Apelacionog suda koje imenuje predsjednik Suda, od kojih je jedan predsjednik Odbora, i tužilac kojeg imenuje glavni tužilac iz Kancelarije vrhovnog državnog tužioca. Ukoliko se utvrdi da su određena dobra ili dio imovine stečeni na nezakonit način, Apelacioni sud donosi odluku o konfiskaciji nezakonito stečene imovine ili novčanoj uplati u iznosu koji je jednak vrijednosti imovine, koji određuje sud nakon izvršene stručne procjene.

Ako je u vezi sa nezakonito stečenom imovinom počinjeno krivično djelo, sud upućuje predmet tužilaštvu čiji je zadatak da utvrdi da li je neophodno pokretanje krivičnog postupka.

Takođe, u skladu sa nekadašnjim odredbama Zakona, izjava o imovinskom stanju bila je povjerljive prirode a uvid u nju bio je moguć samo u slučaju postojanja ozbiljnih sumnji da osoba posjeduje nezakonito stečene prihode ili imovinu. U tom slučaju, Komisija za ispitivanje i istragu sprovodila je postupak istrage i sudskog postupka koji se okončavao konfiskacijom. Međutim, Zakon je izmijenjen 2003. godine i u skladu sa sadašnjim odredbama, izjava o imovinskom stanju je javna i dostupna je na internet stranicama.

Istovremeno, u skladu sa Odlukom Vlade 14/2005, izjava o imovinskom stanju proširena je i na članove porodice tj. propisana je obaveza da svi članovi porodice ispune izjavu o imovinskom stanju. Osim toga, usvojene su i nove odredbe u vezi sa izjavom o poklonima, i sve one imaju za cilj smanjenje mogućnosti za izvršenja krivičnih djela korupcije.

U Parlamentu Rumunije nije bilo inicijativa u vezi sa kriminalizacijom nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera.

Do 2010. godine, nezakonito bogaćenje u Rumuniji bilo je regulisano posebnim zakonom koji je davao ovlašćenje Nacionalnoj agenciji za integritet da direktno zahtijeva od suda konfiskaciju imovine u slučajevima postojanja *očigledne razlike* između prijavljenog i ostvarenog prihoda²¹. Međutim, u aprilu 2010. Ustavni sud odlučio je da je nekoliko elemenata ovog zakona u suprotnosti sa Ustavom, obrazlažući odluku činjenicom da ova procedura krši ustavnu zabranu konfiskacije legalno stečene imovine, kao i pretpostavku nevinosti. Tom odlukom nezakonito bogaćenje ukinuto je kao krivično djelo, i ustanovljena je prethodno opisana procedura koja je trenutno na snazi.

3.3 Predlozi i razmatranja u ovoj oblasti u Hrvatskoj, Portugalu, Srbiji i Švedskoj

Krivični zakon, kao ni cjelokupni pravni sistem *Republike Hrvatske*, ne prepoznaje krivično djelo nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera. Međutim, Hrvatska je potpisala i ratifikovala Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije kojom se strane potpisnice obavezuju na razmatranje usvajanja zakonodavnih i drugih mjera za uvođenje krivičnog djela nezakonito bogaćenje, u skladu sa ustavom i osnovnim principima svog pravnog sistema.

---

²¹ Očigledna razlika u ovom slučaju definisana je kao razlika od 10.000€ ili više između prijavljenih i ostvarenih prihoda.

Klub nezavisnih ljevičara, u martu 2015. godine, dostavio je predsjedniku hrvatskog Sabora Predlog zakona o ispitivanju porijekla imovine i posebnom oporezivanju nezakonito stečene imovine. O Predlogu zakona mišljenje je dala Vlada Republike Hrvatske, a o Predlogu su raspravljala dva parlamentarna odbora, i to Odbor za zakonodavstvo i Odbor za finansije i državni budžet.

U mišljenju Vlade Republike Hrvatske navodi se da Vlada ne podržava Predlog zakona o ispitivanju porijekla imovine i posebnom oporezivanju nezakonito stečene imovine budući da su pitanja iz predmetnog Predloga zakona već uređena odredbama Zakona o porezu na dohodak i Opšteg poreskog zakona te da je ispitivanje porijekla imovine poreskih obveznika redovna djelatnost Poreske uprave u postupcima utvrđivanja poreske obaveze.

Nakon dostavljenog mišljenja Vlade, o Predlogu zakona raspravljao je Odbor za zakonodavstvo koji sa jednim glasom za, jednim uzdržanim i šest glasova protiv nije podržao donošenje ovog zakona.

Predlog zakona nije dobio ni potrebnu većinu glasova članova Odbora za finansije i državni budžet (bez glasova za, dva uzdržana, šest protiv) nakon čega je Odbor hrvatskom Saboru predložio zaključak o neprihvatanju Predloga zakona o ispitivanju porijekla imovine i posebnom oporezivanju nezakonito stečene imovine.

Predloga zakona o ispitivanju porijekla imovine i posebnom oporezivanju nezakonito stečene imovine,

<http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-ispitivanju-porijekla-imovine-i> (18.4.2016)

Pravni sistem **Portugala** ne poznaje krivično djelo nezakonitog bogaćenja. Međutim, Krivični zakonik navodi sljedeća krivična djela u vezi sa vršenjem javnih funkcija: nezakonito primanje dobiti (član 372), pasivna korupcija (član 373), aktivna korupcija (član 374), pronevjera (član 375), pronevjera putem upotrebe (član 376), i nedozvoljena ekonomska dobit putem biznisa (377).

Tokom posljednjeg mandata Parlamenta Portugala (2011-2015), predstavljeno je nekoliko zakonodavnih inicijativa, bilo u vidu predloga zakona, bilo u vidu amandmanskog djelovanja na postojeće zakone, sa ciljem uvođenja krivičnog djela nedozvoljenog, odnosno nezakonitog bogaćenja. Četiri takve inicijative koje su podnijeli različiti poslanički klubovi tokom 2011. godine rezultirale su, na zahtjev predsjednika, provjerom ustavnosti pred Ustavnim sudom. Ustavni sud proglasio je predložena pravila neustavnim, po tri osnova: neodređenost pravnog interesa koji se štiti, neprecizno definisanje djela koje se zabranjuje, te kršenje principa pretpostavke nevinosti.

Iste godine predstavljena su još dva slična predloga kojima bi se nezakonito bogaćenje definisalo kao zasebno krivično djelo. Ipak, oba predloga odbijena su nakon rasprave u matičnom odboru.

Novi predlog sa istom namjerom podnesen je još jednom 2015. godine, kada je ponovo, na zahtjev predsjednika o ocjeni njegove ustavnosti odlučivao Ustavni sud, koji je i ovog puta predlog zakona proglasio neustavnim, na osnovu tri principa: kršenja principa kriminalne zakonitosti, kršenja principa neophodnosti kazne, i kršenja principa pretpostavke nevinosti.

U **Srbiji** nije kriminalizovano nezakonito bogaćenje lica na javnim funkcijama²², odnosno znatno uvećanje imovine javnog funkcionera koje se ne može razumno objasniti s obzirom na njegova legalna primanja.

U okviru Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine²³ konstatovano je da i dalje nije propisano krivično djelo nezakonito bogaćenje definisano Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv korupcije. Akcionim planom za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine²⁴ kao jedna od mjera za unapređenje materijalno krivičnog zakonodavstva i njegovo usklađivanje sa međunarodnim standardima predviđena je izmjena i dopuna Krivičnog zakonika tako da se uvede krivično djelo nezakonito bogaćenje. U tom kontekstu, u okviru navedenog

²² U okviru poglavlja vladavina prava Izvještaja Evropske komisije o napretku Srbije za 2015. godinu konstatovano je da Srbija nije kriminalizovala nezakonito bogaćenje. *Serbia, 2015 Report, Commission Staff Working Document*, 10.11.2015, str. 14.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf (15.3.2016)

²³ Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 57/2013)

http://www.paragraf.rs/propisi/nacionalna_strategija_za_borbu_protiv_korupcije_u_republici_srbiji_za_period_od_2013_do_2018_godine.html (15.3.2016)

²⁴ Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine, <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/zakoni> (15.3.2016)

Akcionog plana definisane su aktivnosti, rokovi, odgovorni subjekti, indikatori i potrebni resursi predstavljeni u Tabeli 1.

Tabela 1: *Aktivnosti u pravcu uvođenja krivičnog djela nezakonito bogaćenje*

Mjera	Aktivnost	Rok	Odgovorni subjekti	Indikatori	Potrebni resursi
Izmjene i dopune Krivičnog zakonika s ciljem uvođenja krivičnog djela nezakonito bogaćenje	Izrada i dostavljanje Vladi Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	9 mjeseci	Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa	Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika dostavljen Vladi	12. 968 eura ²⁵ , odnosno 1.600.000 dinara (informacije o najboljim praksama, troškovi javne rasprave)
	Podnošenje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Narodnoj skupštini	12 mjeseci	Vlada	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika podnijet Narodnoj skupštini	Nijesu potrebni.
	Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	15 mjeseci	Narodna skupština	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	Nijesu potrebni.

Izvor: *Akcionni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine*, str. 26. <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/zakoni> (15.3.2016)

Poslanici su, 24. decembra 2015. godine, Narodnoj skupštini Srbije podnijeli Predlog zakona o porijeklu imovine kojim se uređuju uslovi, postupak i organi nadležni za ispitivanje i utvrđivanje porijekla imovine čija vrijednost prelazi vrijednost od 100.000 eura izraženu u dinarskoj protivvrijednosti. Od primjene odredaba ovog zakona, kao vlasnici imovine ne bi bili izuzeti predsjednici političkih stranaka, funkcioneri, državni službenici i sa njima povezana lica. Prema ovom Predlogu zakona, Poreska uprava kao organ uprave u sastavu ministarstva nadležnog za poslove finansija, nadležna je za provjeru, odnosno ispitivanje porijekla imovine koje može da vrši bez prijave ili po prijavi građana. Postupak provjere, odnosno ispitivanja porijekla imovine traje najduže 15 dana. Ako se u postupku provjere porijekla imovine uvrđi da vlasnik imovine ne može da dokaže njeno porijeklo, Poreska uprava preduzima mjere privremenog oduzimanja nelegalno stečene imovine do donošenja pravosnažne sudske odluke i predmet ustupa nadležnom tužilaštvu da pred nadležnim sudom pokrene postupak oduzimanja nelegalno stečene imovine. Javni tužilac zahtjevom pokreće postupak pred nadležnim sudom. Sud po hitnom postupku odlučuje o ovakvoj imovini u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva. Ukoliko se presudom utvrdi da je imovina stečena nelegalnim putem, oduzima se i postaje vlasništvo Republike Srbije.²⁶ Pored toga, Krivični zakonik Srbije²⁷ u okviru trideset treće glave definiše djela protiv službene dužnosti: zloupotreba službenog položaja, kršenje zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamjenika, nesavjestan rad u službi, protivzakonita naplata i isplata, nenamjensko korišćenje budžetskih sredstava, prevara u službi, pronevjera, posluga, trgovina uticajem, primanje mita, davanje mita i odavanje službene tajne.

²⁵ 1€=122RSD, *Oanda Currency Converter*, <https://www.oanda.com/currency/converter/> (13.4.2016)

²⁶ Cijeli tekst Predloga zakona o porijeklu imovine dostupan je na sljedećem linku: http://www.parlament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/3634-15.pdf (30.3.2016)

²⁷ Krivični zakonik Srbije, („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014) http://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html (30.3.2016)

Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije Srbije²⁸ predviđa praćenje imovinskog stanja funkcionera (član 49). Ako se u postupku praćenja imovinskog stanja funkcionera utvrdi da postoji nesaglasnost između podataka podnijetih u Izveštaju i stvarnog stanja ili da postoji nesaglasnost između uvećane vrijednosti imovine funkcionera i njegovih zakonitih i prijavljenih prihoda, Agencija utvrđuje razloge nesaglasnosti i o tome obavještava organ u kojem funkcioner vrši javnu funkciju, odnosno druge nadležne organe. Agencija može da zahtijeva od funkcionera da dostavi podatke o imovini i prihodima drugih povezanih lica, u roku od 30 dana, ukoliko postoji osnovana sumnja da funkcioner prikriva stvarnu vrijednost svoje imovine. U ovakvim slučajevima, Agencija poziva funkcionera, odnosno povezano lice, radi pribavljanja informacija o stvarnoj vrijednosti imovine. Organi su dužni da, u roku od tri mjeseca od dana prijema obavještenja, upoznaju Agenciju o preduzetim mjerama.

U vezi sa odlukom o ratifikaciji Konvencije UN o korupciji, vlada **Švedske** je, u skladu sa članom 20 Konvencije, razmotrila mogućnost kriminalizacije nezakonitog bogaćenja, ali je odlučila da ne implementira ovu odredbu. Prema izvještaju nadležnog ministarstva, u vezi sa ratifikacijom Konvencije koji je predstavljen u junu 2005. godine, već su bila izvršena potrebna prilagođavanja u švedskom zakonodavstvu. Što se tiče nezakonitog bogaćenja, navedeno je da bi njegova kriminalizacija (tj. „značajno povećanje imovine javnog funkcionera koje funkcioner ne može razumno da objasni u odnosu na svoje zakonske prihode“) teret dokazivanja nevinosti prenijela na osumnjičeno lice, što nije u skladu sa pretpostavkom nevinosti koja se primenjuje u krivičnim predmetima i smatra se osnovnom vrijednošću u Krivičnom zakoniku Švedske.

Takođe, obrazloženo je da brojne postojeće krivične odredbe, kao što su odredbe o pranju novca i odredbe o poreskim prekršajima, u kombinaciji sa razvijenim sistemom kontrole poreza, otežavaju da bilo ko tajno poveća svoju imovinu na način definisan članom 20 Konvencije. Stoga, uvođenje posebne krivične odredbe o nezakonitom bogaćenju ne smatra se neophodnim. U okviru Predloga zakona o ratifikaciji Konvencije koji je naknadno uslijedio Vlada je navela obrazloženja predstavljena u izvještaju nadležnog ministarstva.

---

²⁸ Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 97/2008, 53/2010, 66/2011 - odluka US, 67/2013 - odluka US, 112/2013 - autentično tumačenje i 8/2015 - odluka US)
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_agenciji_za_borbu_protiv_korupcije.html (30.3.2016)

4. DRUGA KRIVIČNA DJELA U OBLASTI KORUPCIJE

4.1 Albanija

U Albaniji, nezakonito bogaćenje lica na javnim funkcijama nije uvedeno kao krivično djelo u Krivični zakonik.²⁹ Krivični zakonik obuhvata sljedeća djela u oblasti korupcije: aktivna korupcija lica koja vrše javne funkcije; aktivna korupcija visokih državnih službenika i izabranih lica na lokalnom nivou; vršenje nezakonitog uticaja na javne funkcionere; zloupotreba položaja; pasivna korupcija javnih funkcionera i pasivna korupcija visokih državnih službenika i izabranih lica na lokalnom nivou. Ostale odredbe Krivičnog zakonika u oblasti korupcije uključuju: krađu kroz zloupotrebu položaja; aktivnu korupciju sudija, tužilaca i ostalih funkcionera u oblasti pravosuđa i pasivnu korupciju sudija, tužilaca i ostalih funkcionera u organima, odnosno sistemu pravosuđa.

4.2 Belgija

Krivični zakonik Belgije propisuje kaznu za krivična djela pronevjere, podmićivanja i nezakonitog sticanja koristi lica koja vrše javnu funkciju (čl. 240-245). Takođe, Krivičnim zakonikom je predviđena kazna za krivično djelo korupcije lica koja vrše javnu funkciju, a definiše i kazne za zloupotrebu povjerenja generalno (čl. 246-252).

4.3 Danska

Posebno poglavlje (28) Krivičnog zakonika Danske definiše krivična djela protiv imovine, koja, između ostalog, uključuju krađu, pronevjeru, prevaru, iznuđivanje, zelenaštvo i zloupotrebu povjerenja.

4.4 Estonija

Krivični zakonik Estonije ne prepoznaje krivično djelo nezakonito bogaćenje javnih funkcionera, međutim, Krivični zakonik definiše krivična djela pronevjere, prevare i primanja mita koja jednim dijelom obuhvataju pojam nezakonitog bogaćenja.

U skladu sa Krivičnim zakonikom Estonije, pod pronevjerom se podrazumijeva nezakonito prisvajanje pokretne imovine u posjedstvu trećeg lica ili drugih povjerenih mu stvari i kažnjava se novčano ili kaznom zatvora u trajanju do jedne godine.

Za isto krivično djelo izriče se novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do pet godina ukoliko:

- 1) je počinjeno od strane lica koje je prethodno počinilo krivično djelo krađe, razbojničke krađe, pronevjere, namjernog oštećenja ili uništavanja stvari, prevare ili iznude;
- 2) je u pitanju pronevjera velikih razmjera;
- 3) je počinjeno od strane javnog funkcionera;
- 4) je počinjeno od strane grupe.

Krivični zakonik definiše prevaru kao sticanje značajne imovinske koristi lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica a kažnjava se novčanom kaznom ili kaznom zatvora u trajanju do tri godine.

Za isto krivično djelo izriče se zatvorska kazna u trajanju od jedne do pet godina ukoliko:

- 1) je počinjeno od strane lica koje je prethodno počinilo krivično djelo krađe, razbojničke krađe, pronevjere, namjernog oštećenja ili uništavanja stvari, prevare ili iznude;
- 2) je počinjeno od strane javnog funkcionera;
- 3) je u pitanju prevara velikih razmjera;
- 4) je počinjeno od strane grupe.

---

²⁹ U okviru poglavlja vladavina prava Izvještaja Evropske komisije o napretku Albanije za 2015. godinu konstatovano je da Albanija nije kriminalizovala nezakonito bogaćenje.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_albania.pdf

Kada je riječ o primanju mita, Zakon predviđa da se službeno lice koje obeća pribavljanje imovine ili druge koristi trećem licu ili prihvatanje koristi, kažnjava novčanom kaznom ili kaznom zatvora u trajanju do pet godina.

4.5 Francuska

Krivični zakonik Francuske, između ostalog, prepoznaje sljedeća krivična djela u oblasti korupcije: pasivna korupcija i trgovina uticajem (čl. 432-11), i sticanje nezakonite koristi (čl. 432-12).

4.6 Grčka

Krivični zakonik Grčke za javnog funkcionera koji za sebe ili drugu osobu traži ili primi nezakonitu korist finansijske prirode koristeći svoj položaj predviđa kaznu zatvora od 15 dana do pet godina, ukoliko za to djelo nije propisana stroža kazna drugom odredbom (čl. 235).

4.7 Njemačka

Krivični zakonik Njemačke, kada je riječ o nezakonitom bogaćenju javnih funkcionera, predviđa krivična djela primanje mita i primanje mita kao podsticaja za zloupotrebu službene dužnosti.

U pogledu krivičnog djela primanje mita, Zakonik predviđa novčanu kaznu ili kaznu zatvora do tri godine za javnog funkcionera koji zahtijeva ili primi mito, ili koji prihvati obećanje mita za sebe ili drugog da izvrši službenu radnju. Međutim, navedeno djelo se ne kažnjava ukoliko počinitelj primi mito ili prihvati obećanje mita za sebe koje nije zahtijevao i ukoliko nadležni organ vlasti, u okviru svojih ovlaštenja, prethodno odobri prihvatanje takve koristi, ili ukoliko počinitelj odmah napravi izvještaj o tome a nadležni organ vlasti odobri prihvatanje takve koristi. Takođe, u skladu sa Krivičnim zakonikom, sudija koji zahtijeva ili primi mito ili koji prihvati obećanje mita za sebe ili drugog zato što je izvršio ili će u budućnosti izvršiti neku sudsku radnju, kažnjava se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do pet godina. Pokušaj prethodno navedenog krivičnog djela takođe je kažnjiv.

U pogledu primanja mita kao podsticaja za zloupotrebu službene dužnosti, Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godine za svakog javnog funkcionera koji zahtijeva ili primi mito ili koji prihvati obećanje mita za sebe ili drugog zato što je izvršio ili će u budućnosti izvršiti službenu dužnost i time zloupotrijebiti službeni položaj. U naročito ozbiljnim slučajevima³⁰ za ovo krivično djelo Zakonom je predviđena kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina, dok ukoliko je riječ o manje ozbiljnim slučajevima, predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine a pokušaj ovog krivičnog djela takođe je kažnjiv. Za isto krivično djelo počinjeno od strane sudije predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina, dok je za manje ozbiljan slučaj predviđena kazna od šest mjeseci do pet godina. Međutim, ukoliko je riječ o naročito ozbiljnom slučaju, Zakon predviđa kaznu zatvora koja ne može biti manja od dvije godine. Navedene kazne predviđene su i u slučaju da počinitelj nagovijesti drugom licu spremnost da zloupotrijebi svoj službeni položaj, kao i u slučaju da dozvoli da sticanje dobiti utiče na njegovo obavljanje službene dužnosti.

4.8 Poljska

Krivični zakonik Poljske, *inter alia*, predviđa krivična djela: primanje mita, trgovina uticajem i prekoračenje ovlaštenja. U pogledu krivičnog djela primanje mita, u Zakoniku se navodi da je, za svakog ko prilikom obavljanja javne funkcije primi materijalnu ili ličnu korist, predviđena zatvorska kazna u trajanju od šest mjeseci do osam godina. Za krivično djelo primanja materijalne ili lične koristi u zamjenu za nezakonito ponašanje predviđena je kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina, dok je za krivično djelo primanja koristi značajne materijalne vrijednosti predviđena kazna zatvora u trajanju od dvije do 12 godina.

---

³⁰ Pod naročito ozbiljnim slučajevima podrazumijeva se: sticanje koristi velike vrijednosti, neprekidno primanje mita u zamjenu za izvršenje neke službene dužnosti u budućnosti i djelovanje počinioca na komercijalnoj osnovi ili kao člana kriminalne grupe čiji je cilj neprekidno vršenje takvih krivičnih djela.

Kada je riječ o krivičnom djelu vršenja uticaja, Zakonik predviđa kaznu u trajanju od šest mjeseci do osam godina, dok je za isto krivično djelo manjeg značaja predviđena kazna ograničenja slobode ili kazna zatvora u trajanju do dvije godine.

Za krivično djelo prekoračenje ovlašćenja, Zakonik predviđa da je za svakog javnog funkcionera koji, prekoračenjem ovlašćenja ili neobavljanjem dužnosti, djeluje na štetu javnog ili pojedinačnog interesa, predviđena kazna zatvora u trajanju do tri godine. Za isto djelo počinjeno s ciljem sticanja materijalne ili lične koristi, predviđena je kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina. Međutim, za nenamjerno izazivanje značajne štete predviđena je kazna ograničenja slobode ili kazna zatvora u trajanju do dvije godine.

U Parlamentu Poljske nije bilo inicijativa za kriminalizaciju nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera.

4.9 Slovačka

U Krivičnom zakoniku Slovačke, nezakonito bogaćenje javnih funkcionera nije pojedinačno definisano kao krivično djelo. Međutim, u skladu sa zakonodavstvom Slovačke, krivična djela javnih funkcionera mogu biti podijeljena u tri kategorije.

Prva kategorija krivičnih djela, koja se eksplicitno odnose na javnog funkcionera kao počinioca krivičnih djela protiv reda u javnim stvarima, obuhvata krivična djela zloupotrebe službenog položaja od strane javnog funkcionera i opstrukcije položaja od strane javnog funkcionera.

Druga kategorija krivičnih djela čiji su počinioci javni funkcioneri obuhvata krivična djela pranja novca, primanja mita, izborne prevare i nezakonitog vršenja preduzetničkih djelatnosti.

Treća kategorija krivičnih djela obuhvata krivična djela čije počinioce Krivični zakonik ne definiše kao službena lica, odnosno javne funkcionere, i obuhvata krivična djela krađe, prevare, pronevjere i sl.

U Parlamentu Slovačke nedavno je pokrenuta zakonodavna inicijativa u cilju dodatnog jačanja uloge Zakona o dokazivanju porijekla imovine, naročito jačanje i uspostavljanje instrumenata za borbu protiv nezakonitog sticanja imovine, kako od strane fizičkih tako i od strane pravnih lica. Parlament Slovačke prekinuo je raspravu o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o dokazivanju porijekla imovine u prvom čitanju. Zakon o dokazivanju porijekla imovine obuhvata slučajeve za koje postoji sumnja da je imovinu steklo lice koje ima nezakonite prihode, a za koje nije moguće preduzeti sankcije u okviru Krivičnog zakonika.

4.10 Slovenija

U Sloveniji, nezakonito bogaćenje nije prepoznato kao zasebno krivično djelo, i samim tim nije kriminalizovano u okviru slovenačkog pravnog sistema. Kada su u pitanju krivična djela u vezi sa djelovanjem javnih funkcionera, Krivični zakonik Republike Slovenije prepoznaje sljedeća krivična djela: zloupotrebu javnih sredstava (član 257), uzimanje mita (član 261) i nezakonito posredovanje (član 263). Krivični zakonik takođe sadrži krivično djelo „zloupotreba ovlašćenja ili povjerenja u ekonomskim aktivnostima“ (član 240).

4.11 Španija

Krivični zakonik Španije obuhvata sljedeća krivična djela koja se odnose na javne funkcionere: korupcija (čl. 419-427), trgovina uticajem (čl. 428-431), pronevjera (čl. 431-435), prevara i nezakonito oporezivanje (čl. 436-438) i zloupotreba službenog položaja (čl. 439-444).

U odgovoru na upitnik, Parlamenti **Austrije, Bosne i Hercegovine, Finske i Letonije** naveli su da nezakonito bogaćenje javnih funkcionera nije definisano kao krivično djelo u njihovom pravnom sistemu, niti da postoje predlozi u pravcu njegove kriminalizacije.

IZVORI INFORMACIJA

1. *United Nations Convention Against Corruption*, https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf (29.3.2016)
2. *African Union Convention on Preventing and Combating Corruption*, <file:///C:/Users/jelisaveta.blagojevi/Downloads/Convention%20on%20Combating%20Corruption.pdf> (29.3.2016)
3. Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine, <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/zakoni> (15.3.2016)
4. *Albania, 2015 Report, Commission Staff Working Document*, 10.11.2015. http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_albania.pdf (30.3.2016)
5. Council of Europe, Council Framework Decision 2005/212/HA, 24 February 2005, paragraph 10. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:068:0049:0051:en:PDF> (29.3.2016)
6. ECPRD Request 3094, *Illicit Enrichment of Public Officials*, 24 March 2016
7. *Illicit Enrichment Regulations*, Transparency International, 2013.
8. *Inter-American Convention against Corruption*, <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-58.html> (29.3.2016)
9. Krivični zakonik Srbije, http://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html (30.3.2016)
10. Lindy Muzila, Michelle Morales, Marianne Mathias, Tammar Berger. *On the Take Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption*, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2012. http://www.unodc.org/documents/lpobrazil/Topics_corruption/Publicacoes/2012_on_the_take_criminalizing_illicit_enrichment_to_fight_corruption.pdf (15.3.2016)
11. Međunarodni dan borbe protiv korupcije, Transparentnost – Srbija, 8.12.2015. <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/saoptenja/8081-medunarodni-dan-borbe-protiv-korupcije> (15.3.2016)
12. Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. godine ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 57/2013), http://www.paragraf.rs/propisi/nacionalna_strategija_za_borbu_protiv_korupcije_u_republici_srbiji_za_period_od_2013_do_2018_godine.html (15.3.2016)
13. *Oanda Currency Converter*, <https://www.oanda.com/currency/converter/> (13.4.2016)
14. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, <http://www.parlament.gov.rs/akti/zakoni-u-proceduri/zakoni-u-proceduri.1037.html> (30.3.2016)

15. Predlog zakona o porijeklu imovine
http://www.parlament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/3634-15.pdf
(30.3.2016)
16. Prijedlog zakona o ispitivanju porijekla imovine i posebnom oporezivanju nezakonito stečene imovine,
<http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-ispitivanju-porijekla-imovine-i> (18.4.2016)
17. *Serbia, 2015 Report, Commission Staff Working Document*, 10.11.2015,
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf (15.3.2016)
18. *United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (29.3.2016)
19. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime*,
https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organisedcrime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (29.3.2016)
20. Ustav Crne Gore, <http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore> (15.3.2016)
21. Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije Srbije
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_agenciji_za_borbu_protiv_korupcije.html
(30.3.2016)
22. Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije („Službeni list Srbije i Crne Gore - Međunarodni ugovori”, br. 12/2005)
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_ujedinjenih_nacija_protiv_korupcije.html (15.3.2016)
23. *Zapisnik sa druge zajedničke sjednice Odbora za antikorupciju i Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, održane 15. maja 2015. godine.*